

12. Синяева И. М. Маркетинговые коммуникации [Текст]: учебник / И. М. Синяева, С. В. Земляк, В. В. Синяев. – Под ред. проф. Л. П. Дашкова. – М.: Дашков и К, 2005. – 304 с.

References

1. Briggs S. Marketing v turizme [Tekst] / S. Briggs. – K.: Znanija-Press, 2005. – 358 s.
2. Dibrova T. G. Marketyngova strategija komunikacij: strategii, vitchyznjana praktyka [Tekst]: navch. posibnyk / T. G. Dibrova. – Kyi'v: Profesional, 2009. – S.61–75.
3. Durovich A. P. Marketing v turizme [Tekst]: uchebn. posobie / A. P. Durovich. – 2-e izdanie pererab. i dop. – Mn.: Novoe znanie, 2001. – 496 s.
4. Ivanov A. M. Rol' stimulyuvannya zbutu i osobistih prodazhiv v marketingovih komunikacijah u sferi turizmu [Elektronii resurs] / A. M. Ivanov, A. A. Panchenko // Ekonomichni nauki. Marketing ta menedzhment. – Rezhim dostupu: http://www.rusnauka.com/13-EISN_2012/Economics/6_109378.doc.htm.
5. Klement'ev B. E. Strategija formirovanija biznes-kommunikacij v sfere turizma i ocenka ih yeffektivnosti [Tekst] / B. E. Klement'ev // Nauchno-tehnicheskie vedomosti Spb GPU. Yekonomicheskije nauki. – Regional'naja i otraslevaja yekonomika. – 2014. – №2 (192). – S.57–62.
6. Kubko V. P. Symvolichnyj blok korporatyvnoi kul'tury organizacij // Grani: naukovо-teoretychnyj i gromads'ko-politychnyj al'manah/ gol. red. S. A. Kvitka. – Dnipropetrov's'k: Vyd-vo «Grani», 2014. – №3 (107) Berezen'. – S.35–40.
7. Lojko O. T. Turyzm i gotel'ne gospodarstvo [Tekst]: navch. posib. / O. T. Lojko. – Toms'k: TPU, 2005. – 152 s.
8. Mal's'ka M. P. Mizhnarodnyj turyzm i sfera poslug [Tekst]: pidruchnyk / M. P. Mal's'ka, N. V. Antonjuk. – K.: Centr uchbovoi literatury, 2008. – 661 s.
9. Pshenichnyh Yu. Marketing v social'no kul'turnom servise i turizme [Tekst] / Yu. Pshenichnyh, A. Saak. – SPb.: Piter Press, 2007. – 480 s. – ISBN 978 5 91180 136 6.
10. Romanov A. A. Marketingovyje komunikacii [Tekst] / A. A. Romanov, A. V. Pan'ko. – M.: Yeksmo, 2006. – 432 s. – (Pricel'nyi marketing). – ISBN 5-699-14330-0.
11. Saginova O. V. Integrirovannye komunikacii [Tekst]: uchebnik dlja stud. uchrezhdenij vyssh. obrazovanija / [O. V. Saginova, I. I. Skorobogatyh, A. B. Cvetkova i dr.]; pod red. O. V. Saginovo. – M.: Akademija, 2014. – 320 s. – (Ser. Bakalavriat). – ISBN 978-5-4468-0336-1.
12. Sinjaeva I. M. Marketingovyje komunikacii [Tekst]: uchebnik / I. M. Sinjaeva, S. V. Zemljak, V. V. Sinjaev. – Pod red. prof. L. P. Dashkova. – M.: Dashkov i K, 2005. – 304 s.

Kubko V. P., candidate of philosophical Sciences, associate Professor of the Department of documentation and information activities of the Odessa National Polytechnic University (Ukraine, Odessa), kubko_valentina@ukr.net

Kompaniets I. I., student, Odessa National Polytechnic University (Ukraine, Odessa), kubko_valentina@ukr.net

Communications Strategy development of tourism in Ukraine

This paper analyzes the communication strategy of development of tourism in Ukraine, its characteristics and specificity.

Objective: The purpose is to study the characteristics of tourist business communicative strategies and to consider the main means of communication.

The used methods: the method of system analysis, synthesis and descriptive.

Conclusions. Communicative strategy in the tourism business must be properly organized and considered in details. The communicative policy should be organized so that to effectively promote services. Equally important is to find the right place among other organizations. This is the main PR task aimed to form a successful image of a company, considering social and ethical standards.

Keywords: communication strategy, tourism, PR, marketing communications.

Кубко В. П., кандидат философских наук, доцент кафедры документоведения и информационной деятельности гуманитарного факультета, Одесский национальный политехнический университет (Украина, Одесса), kubko_valentina@ukr.net

Компанец И. И., студентка, Одесский национальный политехнический университет (Украина, Одесса), kubko_valentina@ukr.net

Коммуникативная стратегия развития туристического бизнеса в Украине

Анализируется коммуникативная стратегия развития туристического бизнеса в Украине, ее особенности и специфика.

Цель: исследование особенностей коммуникативной стратегии туристического бизнеса и рассмотрение основных средств коммуникации.

Применены методы: системного анализа, обобщения и описания.

Выводы. Коммуникативная стратегия в туристическом бизнесе должна быть правильно организованной и продуманной. Коммуникационная политика должна быть организована таким образом, чтобы продвижение информации об услугах было результативным. Не менее важным является нахождение своего места среди других организаций. Эта задача PR, которая ставит целью формирование успешного образа компании с учетом социально-этических норм.

Ключевые слова: коммуникативная стратегия, туризм, PR, маркетинговые коммуникации.

* * *

УДК 316.346.32–053.6

Поліщук Н. В., кандидат технічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет (Україна, Рівне), pnv202@ukr.net

ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ АСПЕКТ НЕОБХІДНОСТІ СТАНОВЛЕННЯ АНТРОПОКОСМІЧНОЇ ДУХОВНОСТІ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Обґрунтовано невідворотність переселення принаймні частини антропо-космічно вихованої частини людства на екзопланети космосу і створення ними космічно-екзопланетної цивілізації та запропоновані визначення терміну «антропокосмічна духовність» і ряду інших антропокосмічних понять і визначень у сучасному філософсько-педагогічному дискурсі. Запропоновано авторське трактування підходів до експлікації основних термінів і понять антропокосмічних філософії освіти і педагогіки та розкриття їх філософсько-освітньої, педагогічної та духовної сутності.

Розкриті змістовні складові нової антропокосмічної концепції і поняття земної антропокосмічної інформаційно-високотехнологічно-технічної та космічно-екзопланетної цивілізації у рамках професійного, феноменально-світоглядного, синергетичного підходів, а також їх синтезу. На основі компаративного аналізу подані основні характеристики новостворених термінів і понять антропокосмічних філософії освіти і педагогіки.

Ключові слова: антропокосмічна духовність, антропокосмічна освіта, антропокосмічне виховання, інформаційно-високотехнологічний науково-технічний прогрес, космічно-екзопланетна цивілізація.

У наш час космічна тематика в державі Україна, вчені якої поряд з вченими колишнього СРСР стояли біля витоків організації перших польотів у космос й увійшли в першу десятку видатних спеціалістів космічної галузі, на жаль, обговорюється вкрай рідко. Поточні проблеми, пов'язані з нестабільною політичною ситуацією, економічним спадом, кризою в системі освіти, в кінцевому підсумку привели до кризи духовності, актуалізації нагромадження матеріальних і фінансових потреб і знеціненню перспективного масштабного планування. Суспільство, яке зациклилося на збагаченні й наживі, яке думає тільки про насущні потреби і про короткотермінові перспективи, абсолютно байдуже відноситься до свого майбутнього і, зокрема, космічного майбутнього своїх дітей і внуків не має перспектив існування. Таке суспільство не мислить глобально і масштабно, воно не вірить у прогнози на десятиріччя і сторіччя – воно живе одним днем [1, с. 6].

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними фундаментальними цивілізаційними змінами – глобальними соціокоосмопланетарними, геокосмоєологічними, геокліматичними, науково-технічними, інформаційно-високотехнологічними (ІВТ), знаннєво-освітніми, психолого-педагогічними, філософсько-історичними, духовно-ментальними, які призводять до зміни суспільно-економічних формацій, еволюційних і революційних цивілізаційних трансформацій, які супроводжуються звикненням старих і появою нових цивілізацій, тобто

конкретними цивілізаційними змінами станів розвитку світових соціумів, що реалізують їхню ментальність, соціентальну психіку та інші характеристики цивілізації; ці трансформації суспільства зумовлені сучасним інформаційно–високотехнологічним науково–технічним прогресом (ІВТ НТП), який переводить людство в новий соціокосмопланетарний стан, що здійснюється за умов глобальних системних криз людства і синтетичної революції в механізмах цивілізаційного розвитку, яка включає системну людську, інтелектуально–інноваційну, квалітаивну, рефлексивно–методологічну, освітньо–педагогічну складові, які реалізують перехід людства у новий ІВТ антропокосмічний людиномірний стан, що охоплює космічно–планетарні, філософсько–освітні, духовно–ментальні, психолого–педагогічні, соціально–економічні, історико–культурні, світоглядно–ідеологічні, науково–парадигмальні, еколого–демографічні, популяційно–генетичні, ІВТ, воєнно–політичні тенденції [3; 4; 15].

Отже, початок нового тисячоліття відкриває нову сторінку в розвитку людської цивілізації [2, с. 5] – перехід людства в еру антропокосмічного ІВТ НТП [13]. Лауреат Нобелівської премії Карл Саган стверджує: «Ми достатньо довго затрималися на берегах космічного океану. Тепер ми нарешті готові рушити до зірок». До 2100 року людство впритул наблизиться до нової ери космічних досліджень – польотів до зірок. Однак шлях до створення зоряних кораблів буде тернистим. Людство нагадує когось, хто руками тягнеться до зірок, а ногами загруз у болоті [11, с. 291] повсякденних суспільно–політичних турбот.

Згідно [4] розвиток сучасної цивілізації, свідками якої ми всі є, відбувається як процес духовно–морального занепаду, коли діяльність соціальних інституцій зазнає певного спотворення, коли вкрай нерівномірний розподіл багатства і влади призводить до критичних соціально–економічних, глобально–екологічних та геокліматичних проблем. Сьогоднішні молоді люди сильно відрізняються від своїх молодих попередників, духовно–моральні засади сучасної молоді докорінно змінилися в гіршу сторону. Нині починають підтверджуватися побоювання філософів і педагогів про те, що успіх технічних наук породив стан, коли до сутності людини почали відносити тільки те, що в принципі піддається математичному і технічному моделюванню.

Помилки, які можуть бути допущені в таких експериментах, а головне, використання генної інженерії в антигуманних цілях можуть призвести до трагічних для людства наслідків. Задачі, які постають у зв'язку з цим перед суспільством, полягають у захисті спадковості від мутагенів середовища, від будь–яких можливих вторгнень у генофонд людства з метою «покращення» генотипу. Це надто складні проблеми науки, які вимагають філософського осмислення. Збільшення масштабів забруднення середовища мутагенами, які впливають на спадковість людини, породжує песимістичні погляди на майбутнє людей. Одні вважають, що людство чекає неминуча загибель, адже на місце здорових нормальних людей прийдуть індивіди з різного роду дефектами фізичного і психічного характеру. Інші покладають, що цьому процесу можна зарадити, якщо зупинити НТП, оскільки спасти людство від впливу мутагенів можна тільки шляхом повернення людини до природи в її первісному вигляді [6].

Цізнмивжиттєдіяльностілюдстваможнакваліфікувати як глобальну антропологічну кризу світової цивілізації [10], що відзначається епохальними цивілізаційними викликами і загрозами, з якими людство зіткнулося в кінці ХХ – на початку ХХІ століття [20] і, які мають колосальні загальнопланетарні наслідки та докорінно змінюють соціально–економічний, гуманітарно–політичний, морально–етичний, природно–екологічний механізми існування людства та, взагалі, цивілізаційний ландшафт нашої планети, що характеризується як ера ІВТ НТП суспільства, про що йдеться в книзі А. Тоффлера «Шок майбутнього» (1974 р.), у доповідях Римського Клубу: «Межі зростання» (1973), «Людство в зворотному пункті» (1977 р.), «Про новий міжнародний устрій» (1978 р.), у праці А. Печчеї «Майбутнє в наших руках» (1988 р.) та інших, зокрема, в монографії [4, с. 231]. В останній праці (с. 232) відзначається, що «Позитивні наслідки системної цивілізаційної кризи супроводжуються поглибленням міждисциплінарних досліджень сучасної науки, формуванням нової постнекласичної холистичної наукової та педагогічної парадигми, спрямованої на осягнення світу як Цілого, в якому фрактально–голограмним чином поєднуються в органічну тотальність мікро– та макрокосм, що дозволяє досягти синтезу науково–теоретичної та релігійно–міфологічної, раціональної та ірраціональної стратегії пізнання світу, інтеграції науки і релігії як форм суспільної свідомості, розвинути в людині цілісне світобачення, розуміння своєї божественної природи, почуття відповідальності щодо подій, які відбуваються у космопланетарному середовищі. Негативні наслідки цивілізаційної кризи людства полягають у тому, що воно входить у критичну фазу своєї еволюції та занепокоєне тривожним передчуттям глобальної катастрофи, чи «екологічного колапсу», який на тлі різкої та докорінної зміни планетарного клімату сприймається релігійною свідомістю як «кінець світу»». Зокрема, ця світова цивілізаційна криза зумовила кризу духовної діяльності людського суспільства (*особливо молоді – автор*)).

У зв'язку з соціальними катаклізмами, пов'язаними з перенаселенням планети (демографічна криза), антропологічною кризою (кризою поглядів на походження, еволюцію і життєдіяльність людства та утворення й співіснування людських рас), глобальним потеплінням клімату, браком енерго– і промислових ресурсів, продуктів харчування і питної води, життєвого простору, зокрема, родючих ґрунтів, тяжкою екологією і варварським нищенням природи, зіпсуттям клімату, погіршенням ментальності й духовно–морального стану суспільства, загрозою знищення людства і самої планети Земля у всесвітній ракетно–ядерній війні та іншими кризовими явищами, для людства, принаймні його антропокосмічно налаштованій частині, в недалекому майбутньому (прогнозовано з середини ХХІ ст.) виникне загальна необхідність переселення на штучні космічні утворення або екзопланети космосу [11, с. 291; 21]. До цього спонукають і космічні катаклізми – неминуча загибель планети Земля і всього живого на ній в ході еволюції Сонячної системи, коли Сонце перетвориться в «червоного плазмовео гіганта», розміри якого сягатимуть розмірів нинішньої Сонячної системи і все живе згорить у його плазмі. Але й сучасне існування нашої планети і життя на ній можливе тільки за нинішньої конфігурації в розміщенні і формі планет і, в тому числі, Місяця та

Сонця, а також зірок та галактик відносно Сонячної системи, яка змінюється в ході розвитку Всесвіту. Зміна інтенсивності й якості випромінювання Сонця в ході його еволюції також приведе до катастрофи фауни і флори на Землі. Вірогідність зазначених явищ стовідсоткова.

Дещо менша вірогідність загибелі цивілізації і самої Землі існує при зіткненні Землі з великими кометами, астероїдами, метеоритами та іншими гігантськими космічними об'єктами. «Одним із можливих об'єктів для такої місії – астероїд Апофіс, що пройде небезпечно близько від Землі 2029 року. Апофіс має в перерізі близько 1000 футів – як великий футбольний стадіон; він наблизиться до Землі настільки, що, фактично, пролетить попід деякими нашими штучними супутниками. Залежно від того, як зміниться орбіта цього астероїда внаслідок взаємодії з Землею, він може повернутися 2036 року, і є певна ймовірність, що тоді він зіткнеться з Землею. Якби таке сталося, цей удар мав би силу 100 000 хіросимських бомб – достатньо, щоб знищити Землю» [11, с. 291].

Гарантоване також її поглинання чорною дірою або розривання на шматки нейтронною зіркою, в якій також може перетворитися Сонце під час подальшої еволюції його і Всесвіту. Нагадаємо також, що на неминучий Армагеддон людства і всього живого на Землі, як і її самої, вказує і Біблія. Пройшло майже 2000 років від того часу і жодної помилки в пророцтвах Біблії не було виявлено, в той час як наукові теорії (наприклад, фізичні картини світу) неодноразово змінювались. Про це ж застерігав у свої пророцтвах і Нострадамус, який передбачав кінець світу в 3797 році, але вчені обгрунтовано прогнозують його вже в першій половині XXI ст. [5; 6, с. 14].

Отже, антропокосмізм і невідворотна необхідність переселення частини людства на штучні космічні утворення або планети в межах Сонячної системи та екзопланети космосу перейшли із сфери наукових космічних теорій і футурології в негайну практичну потребу, а точніше негайну дію з колонізації космосу, інакше людство чекає вселенська катастрофа вже у крайній недалекому майбутньому [21].

Антропокосмізм – це комплекс ідей про як найтісніший зв'язок життя людства з освоєнням космосу, який має свій початок в античності. Нині це філософський і науковий світогляд, згідно якого людина, її думки і діяльність ставляться в центр Всесвітньої еволюції [22]. В педагогіці і філософії освіти антропокосмізм актуалізується в теорії ненасильницького виховання і формування глобального мислення, спрямованого на мирне розв'язання загальнолюдських проблем і розуміння себе як активної частинки Світобудови.

Таким чином, унаслідок можливих космічних катаклізмів часовий проміжок існування Землі коливається практично від декількох десятків років і до декількох мільярдів років. Але такі трагічні рукотворні земні й космічні обставини не повинні формувати почуття приреченості, бо вічність космосу і можливість переселення людей на його екзопланети надає людству надію на практично вічне існування [16], якщо його свідомість і духовність стануть антропокосмічними.

Як відзначено в праці [4, с. 232]: «Вивчаючи різні цикли людства, можна констатувати, що багато циклів збігаються у 2015 році. Це час нового циклу розширення Сонячної системи, а, можливо, й галактик, коли Юпітер почне перетворюватися на зірку, а Земля набуде стану

Юпітера, оскільки зоряні системи як пульсаційні сутності завжди проходять у своєму розвитку критичні періоди. Дослідження засвідчують, що: трансмутаційний розвиток речовини планети Земля супроводжується прискоренням тектонічних процесів, ростом їх інтенсивності, появою вибухових процесів. Деякі геологи вважають, що планета Земля знаходиться на останньому етапі планетарно-геологічної еволюції, коли вичерпуються точкові групи симетрії в мінеральному світі. Відомо, що період прецесії земної осі, за час якого вона звершує повний оберт, складає 26 тисяч років, що є астрономічною «добочкою» планети Земля. Відомо і те, що на порозі другого тисячоліття нашої ери чергова астрономічна «добочка» земної історії виявляє перехідний момент. Не виключено, що в цю пору на Землі буде відбуватися дещо незвичайне, про що Біблія стверджує як «кінець світу». Разом з тим, математична модель зростання населення на Землі, з якої випливає поява так званого «часу загострення», демонструє, що чисельність населення Землі прямує до нескінченності у міру наближення до 2025 року. Останнє визначається як момент «загострення» розвитку людської цивілізації – демографічна катастрофа [7; 8], яка здатна викликати найнесподіваніші події, зокрема, втрату людства». Як пише М. Палтишев [12, с. 106–109]. За даними Об'єднаного інституту геології, геофізики і мінералогії (2001 р.) природа знаходиться у незвичайному стані – у стані переходу у нову якість клімату і біосфери. У результаті бурхливої техногенної діяльності, руйнування озонового шару в тропосфері, неодмінно настане наслідок – знищення всього живого на Землі за рахунок дії інтенсивно наростаючої короткохвильової частини видимого світла і невидимого ультрафіолетового випромінювання Сонця [18].

Отже, катастрофічному розвитку історії людства може завадити лише всебічний, інтенсивний процес виховання високої, антропокосмічної духовності молоді і невідворотне переселення найбільш антропокосмічно вихованої частини її на штучні житлові космічні комплекси і планети в межах Сонячної системи, а згодом і на екзопланети Всесвіту [19].

У нашому розумінні *антропокосмічна духовність* – категорія людського буття, що виражає здатність до виходу людини за межі вузько земного, соціально інтегрованого існування у сферу єдиної «духовної батьківщини» – високорозвиненої і високодуховної КЕП цивілізації й майбутнього практично вічного існування такої цивілізації; це почуття й усвідомлення невідворотної реальності майбутнього переселення людей на інші планети космосу, яка має безпосередньо чи опосередковано спрямовувати життєдіяльність людини у напрямку єдності об'єктивного і суб'єктивного стосовно антропокосмізму людського життя. Вона включає традиційну духовність як складову, початкову стадію формування нової, більш всеохоплюючої духовності, що включає окрім земної духовності й високу та надвисоку духовність КЕП і КІП цивілізацій всього Всесвіту. Формується через антропокосмічну освіту й виховання, космізацію людського буття, антропокосмічну свідомість і світогляд, освоєння духовної культури космічних цивілізацій, виховання космічно-екзопланетної (божественної) особистості.

У зв'язку з цим ми пропонуємо визначення основних понять, на які спирається поняття антропокосмічної духовності. З соціально-філософської точки зору,

космізація людського буття – це вихід людства за межі вузько земного, соціально інтегрованого існування, у сферу єдиної «духовної батьківщини» – КЕП цивілізації, в результаті чого здійснюється космоенергоінформатизація, космотехнізація і космотехнологізація суспільства як глобальні цивілізаційні процеси, які уже сьогодні справляють суттєвий вплив практично на всі області життєдіяльності людини і суспільства, зокрема, освіти, а в подальшому будуть визначати і все духовно–моральне обличчя глобального інформаційно–високотехнологічного суспільства (ІВТС) – нової цивілізації XXI і наступних століть.

Інформаційно–високотехнологічне суспільство (ІВТС) – тип суспільного (постіндустріального) ладу, в якому домінуючими тенденціями є виробництво та поширення інформації, комп'ютеризація суспільного простору, формування соціуму знань та повсюдно використовуються високі технології.

Антропокосмічна освіта – система випереджаючого антропокосмічного педагогічного впливу на учнів і студентів з метою надання їм знань про будову й еволюцію Сонячної системи, нашої Галактики і Всесвіту в цілому, про місце людини і людства в ньому, про процеси і результати дослідження й освоєння космосу, формування в них антропокосмічних: свідомості, світогляду, духовності, які базуються на усвідомленні людиною своєї єдності з космосом і матеріальними об'єктами Всесвіту та їх системами й еволюцією Світобудови, підготовки їх як майбутніх спеціалістів космічної галузі, астрономії, космогонії й космології, формування КЕП особистостей, які будуть здатні переселитися і жити на інших екзопланетах космосу, утворити в майбутньому високоосвічену й високодуховну КЕП цивілізацію, яка буде спілкуватися з іншими високодуховними космічними цивілізаціями й допомагати землянам, надсилаючи їм енергію космічних об'єктів та інформацію про способи існування космічних цивілізацій, доки буде існувати Земля і людство на ній.

Антропокосмічне виховання – це теорія і практика антропокосмічної педагогіки, яке подає методи, прийоми і засоби формування усвідомлення природної єдності життя особистості з життям всього безмежного космосу. В зв'язку з цим, важливим завданням антропокосмічного виховання є донесення до свідомості вихованця єдності свого особистого життя з життям у майбутній людській космічній цивілізації. Така людина розглядається як лідер колонізації штучно створених і природних об'єктів космосу, особистість з антропокосмічними самосвідомістю, свідомістю, духовністю і світоглядом, яка невід'ємна від Природи та активно й безпосередньо буде брати участь в спілкуванні й житті в можливих космічних цивілізаціях. У такої людини зникають у результаті такого виховання будь–які приводи і мотиви для здійснення зла, вона здатна буде творити тільки добро як на Землі, так і в космосі – це людина високої антропокосмічної (божественної) духовності.

Антропокосмічна педагогіка – наука, яка базується на антропокосмізмі й антропокосмічній філософії освіти й охоплює питання антропокосмічного виховання, антропокосмічної освіти й навчання підростаючих поколінь, у дусі антропокосмізму, формування в них антропокосмічних: свідомості, світогляду, духовності й визначає методи формування КЕП особистостей.

Антропокосмічна філософія освіти – це предмет філософії, який базується на антропокосмізмі й охоплює питання всезагального зв'язку людини, людства і Всесвіту, на уявленні, що людина – це закономірне явище не тільки в масштабах Землі, як космічного об'єкту, але й всього нескінченного космосу, формує підростаючі покоління в дусі антропокосмізму, космізації людського буття, антропокосмічні: свідомість, світогляд й духовність та визначає методологію формування КЕП особистостей – образи людей майбутнього, лідерів заселення космосу у період загострення глобальних криз сучасності, які можуть привести людство до апокаліпсису, створення ними антропокосмічної цивілізації на основі досягнень ІВТ НТП та космонавтики, пропонує способи зв'язку й спілкування з більш високорозвиненими і високодуховними космічними цивілізаціями з метою запозичення у них більш фундаментальних знань і досвіду та визначає першочергові умови виживання людства на Землі і в космосі, які вимагають свого невідкладного рішення уже в наш час на основі антропокосмічних виховання, освіти й навчання з використанням антропокосмічної педагогіки [17].

Антропокосмічний світогляд – система антропокосмічних філософсько–антропологічних і філософсько–педагогічних поглядів на космос, як майбутню антропокосмосферу, покликаних формувати антропокосмізм у молодих людей, сукупність знань про планетарну і космічну еволюцію, про структуру Світобудови, про місце розумної матерії та інших видів матерії в масштабах космосу й осмислення своєї ролі і значення в космічному еволюційному процесі, в ході якого сприяти якісному переходу розумної матерії Землі із планетарного стану в стан екзопланетної космічної сили шляхом розселення людства в масштабах Сонячної системи із перспективою виходу на галактичні й метagalacticні системи.

Космічна цивілізація – це суспільство інопланетян на об'єктах космосу, які досягли значно вищого рівня розвитку, ніж земна цивілізація.

Космічно–екзопланетна (КЕП) цивілізація – це людська спільнота КЕП особистостей на екзопланетах космосу – майбутні космічні поселення спільноти землян, які утворюють **антропокосмосферу** – зону в космосі, в якій житимуть і освоюватимуть енергетичні й матеріальні ресурси об'єктів Всесвіту космічні спільноти **КЕП особистостей**, які будуть влягати собою гармонію найвищих якостей розуму, духовного багатства, моральності, високорозвиненого інтелекту, божественності при гармонійному сполученні з емоційним і фізично досконалим тілом, спрямовані на реалізацію творчих потенціалів у масштабах Землі та космосу, які здатні жити в космосі в умовах високорозвиненої і високодуховної космічної КЕП цивілізації, бути мудрими, любити Бога, спілкуватися і переймати знання та досвід інших космічно–інопланетних високодуховних цивілізацій, творити на благо людства як на Землі, так і в космосі.

Антропокосмічна цивілізація – складова частина антропокосмосфери, що охоплює частину людства, сукупність КЕП особистостей, яка переселилася в космос і живе та діє в ньому, забезпечуючи високий рівень суспільного розвитку матеріальної і духовної культури, досягнутий нею за рахунок освоєння об'єктів Всесвіту і взаємодії з високодуховною (божественною) **космічною**

надцивілізацією, як з союзом з космічних цивілізацій, яка можливо існує і являє собою надсуспільно-економічну формацію.

Зауважимо, що згідно В. Кременя і В. Ільїна «Цивілізація (лат. *civilis* – громадянський, державний) – 1) форма існування живих істот, наділених розумом; 2) синонім культури, сукупність матеріальних і духовних досягнень суспільства; 3) відносно самостійне, цілісне соціально-історичне утворення, локалізоване у просторі й часі, що може мати ієрархічні рівні (наприклад, антична цивілізація, римська цивілізація тощо). Термін запроваджений В. Р. Мірабо (1757 р.)» [9, с. 430].

Отже, завдячуючи ІВТ НТП, освоєнню космосу і розгортанню глобалізації та існуванню інших планетарних і космічних явищ, які відбуваються на сучасному етапі розвитку інформаційно-високотехнологічної цивілізації (ІВТЦ) і стосуються життєво важливих інтересів та існування всього людства і кожної людини та її духовності, народжується нова цивілізація – **антропокосмічна інформаційно-високотехнологічно-технічна цивілізація (АК ІВТЦ)** – це сучасна і майбутня земна цивілізація з її матеріальними і культурними, зокрема, науково-філософськими, високотехнологічно-технічними, інформаційно-інноваційно-знанневими звершеннями, яка здійснила віковичну мрію людства – вийшла в ближній космос та детально досліджує далекий космос, щоб у недалекому майбутньому **антропокосмічно налаштовані особистості** – лідери освоєння космосу, могли переселитися на планети Сонячної системи, які найбільш придатні для життя, зокрема, на Місяць чи Марс, або штучні космічні утворення, а згодом на екзопланети нашої Галактики та Всесвіту взагалі; здійснила науково-технічну революцію (НТР) і здійснило ІВТ НТП, що зумовлює, окрім появи величезних матеріальних благ та ІВТ, науково-технічних і культурно-мистецьких досягнень, глобальні цивілізаційні зміни та разом з тим породжує системні глобальні кризи світового масштабу, зокрема, духовну й інші кризи, які загрожують існуванню людства, як одному з представників (можливо єдиному) розумної матерії у Всесвіті, й планеті Земля, а тому в недалекому майбутньому (прогнозовано з середини (XXI ст.) антропокосмічно вихована молодь, з метою збереження генофонду людства і створення практично вічної космічно-екзопланетної цивілізації, розпочне колонізацію ближнього, а потім і далекого космосу – екзопланет Всесвіту.

У зв'язку з антропокозмизмом людства, який бере свій початок ще в античності, з інтенсивним освоєнням ближнього космосу та вже з достатньо частими, вже в наш час, виходами космічних зондів у далекий космос, з бурхливою космізацією людського буття і широким використанням космічної техніки і технологій у наукових дослідженнях та виробництві, нарешті, внаслідок космічного детермінізму у філософію освіти необхідно ввести також поняття **антропокосмічна концепція** – це система поглядів в антропокосмічних філософії освіти і педагогіці про входження в структуру та еволюцію Всесвіту людини і людства, як частин його розумної і творчої матерії в межах антропокосмосфери, минуле і теперішнє якої входить коренями в структуру Світобудови, а їх майбутнє зв'язано з освоєнням спочатку ближнього космосу, а потім і екзопланет нашої Галактики та інших галактик Всесвіту, що охопить часовий проміжок від

декількох найближчих століть, починаючи з середини ХХІ століття, і до декількох мільярдів років і, в зв'язку з цим, виникає нагальна необхідність формування в кожній молодій людині екзопланетно-антропокосмічних свідомості і світогляду, антропокосмічної духовності, антропокосмічних освіти і виховання, фізичної досконалості, діяльність якої буде напрямлена на благо розвитку людства як в масштабах Землі, так і в масштабах космосу, яка об'єднує стратегічне і тактичне бачення перспектив розвитку людського суспільства на Землі і в космічній структурі Світобудови, про формування КЕП особистості й антропокосмічної цивілізації, через процеси антропокосмічної освіти і виховання, використовуючи найбільш значимі досягнення в області космічних: науки, філософії, педагогіки, духовності, техніки і технологій, акцентуючи увагу на глобальній меті людини – освоєння безкінечного космічного простору, чим буде забезпечене практично вічне існування людства [14; 19].

Всі наведені вище визначення зумовлюються **космічним детермінізмом** – філософсько-космічною концепцією, що визначає об'єктивну закономірність і причинну зумовленість та залежність усіх явищ земної природи і людського суспільства від структури космосу і процесів, що в ньому відбуваються.

Висновки. Обґрунтована невідворотність переселення принаймні частини людства на екзопланети космосу та створення космічно-екзопланетної цивілізації, що спонукає до створення антропокосмічних філософії освіти, педагогіки та відповідних їм освіти, виховання і духовності молоді, які мають набувати все більшу актуальність у сучасному філософсько-педагогічному дискурсі, значну методологічну диверсифікованість, яка обумовлює необхідність становлення антропокосмічної духовності молодих особистостей в ХХІ столітті, – лідерів освоєння штучних космічних житлових утворень, планет Сонячної системи та екзопланет космосу, використовуючи науково-філософсько-педагогічні дослідження і відповідні їм рефлексії. В статті використовується друга складова частина складних слів «антропо», що має значення «людина» з тією метою, щоб відтінити той факт, що мова йде не про антропокосмічну філософію освіти, педагогіку та їх поняття і терміни для космітів чи інопланетян, а саме для землян, які мають освоїти екзопланети космосу та створити практично вічну космічно-екзопланетну цивілізацію, щоб спасти генофонд земного людства, оскільки вже нині ціла низка глобально-цивілізаційних і геокосмічних катастроф загрожують існуванню людства і самої планети Земля.

Список використаних джерел

1. Базалук О. А. Космические путешествия – путешествующая психика: курс лекций / О. А. Базалук. – К.: КНТ, 2012. – 424 с.
2. Базалук О. А. Философия образования в свете новой космологической концепции: учебник / О. А. Базалук. – К.: Кондор, 2010. – 458 с.
3. Вознюк О. В. Нова парадигма моделювання та розвитку історико-педагогічного процесу: монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 550 с.
4. Вознюк О. В. Розвиток особистості педагога в умовах цивілізаційних змін: теорія і практика: монографія / О. В. Вознюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2013. – 604 с.
5. Дотто Л. Планета Земля в небезпечності / Л. Дотто; пер. с англ. – М.: Мир, 1988. – 208 с.
6. Дробноход М. І. Сучасні тенденції еволюційного розвитку людства та Україна / М. І. Дробноход // Освіта і управління. – 2009. – Т. 12, №3–4. – С. 7–23.

7. Капица С. П. Синергетика и прогнозы будущего / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий. – М.: Наука, 1997. – 285 с.
8. Капица С. П. Феноменологическая теория роста населения Земли / С. П. Капица // УФН. – 1966. – Т.166. – С.67–79.
9. Кремень В. Г. Філософія: Логос, Софія, Розум: підруч. для студ. ВНЗ / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2006. – 432 с.
10. Лейбин В. М. Зарубежная глобалистика: проблемы и противоречия / В. М. Лейбин. – М.: Знание, 1988. – 64 с.
11. Мічю Кайку. Фізика майбутнього / Переклала з англ. Анжела Камянець. – Львів: Літопис, 2013. – 432 с.
12. Палтишев М. М. Педагогическое мастерство и пути его достижения / М. М. Палтишев. – К.: Изд. Еще, 2000. – 116 с.
13. Поліщук Н. В. Виховання ноосферної й антропокосмічної свідомості та духовності в контексті інформаційно-високотехнологічного науково-технічного прогресу / Н. В. Поліщук // Наукове пізнання: методологія та технологія. Філософія. – Одеса, 2014. – №1 (32). – С.108–113.
14. Поліщук Н. В. Воспитание духовного космически-ориентированного человека будущего (философско-образовательный аспект) / Н. В. Поліщук // Философия образования. – 2014. – №6/57. – С.11–20.
15. Поліщук Н. В. Інформаційно-високотехнологічний науково-технічний прогрес у контексті формування духовності молоді: монографія / Н. В. Поліщук. – Рівне: О. Зень, 2014. – 480 с.
16. Поліщук Н. В. Космизация человеческой деятельности и воспитание духовных личностей космически-инопланетного будущего в третьем тысячелетии / Н. В. Поліщук // Future human image. – Kiev, 2014. – №1 (4). – С.96–101.
17. Поліщук Н. В. Філософія образования – фундатор духовности молодого поколения в эпоху научно-технического прогресса [Текст] / Н. В. Поліщук // Философия образования. – Новосибирск, 2013. – №2 (47). – С.166–172.
18. Поліщук Н. В. Фізика атомного ядра та елементарних частинок: навч. посібник / [Поліщук Н. В., Мосієвич О. С., Панченко М. С., Панченко І. М.]. – Рівне: РДГУ, 2011. – 575 с.
19. Поліщук Н. В. Філософсько-освітні перспективи пізнання Всесвіту та виховання духовних людей космічно-інопланетного майбутнього / Н. В. Поліщук // Філософія і космологія / Philosophy-Cosmology 2013. – Киев, 2014. – С.190–200.
20. Поліщук Н. В. Філософсько-освітні та духовні перспективи науково-технічного розвитку цивілізації в епоху інформаційно-високотехнологічного прогресу // Сб. науч. трудов SWorld. – Иваново: Маркова АД. – 2013. – Вып.3. – Т.30. – ЦИТ:313–0150. – С.83–95.
21. Поліщук Н. В. Філософсько-освітня концепція антропокосмізму та духовні перспективи існування людської цивілізації в епоху інформаційно-високотехнологічного прогресу / Н. В. Поліщук // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – Дніпропетровськ, 2014. – Вип.12 (116) грудень. – С.6–11.
22. Сагатовский В. Н. Філософія антропокосмізму в кратком изложении. Курс лекций / В. Н. Сагатовский. – СПб.: Изд-во С.–Петербург. Ун-та, 2004. – 232 с.
11. Michio Kajku. Fizyka majbutn'ogo / Pereklala z angl. Anzhela Kamjanec'. – L'viv: Litopys, 2013. – 432 s.
12. Paltishev M. M. Pedagogicheskoe masterstvo i puti ego dostizheniya / M. M. Paltishev. – K.: Izd. Eshhe, 2000. – 116 s.
13. Polishhuk N. V. Vyhovannya noosfernoi' j antropokosmichnoi' svidomosti ta duhovnosti v konteksti informacijno-vysokotekhnologichnogo naukovo-tehnichnogo progressu / N. V. Polishhuk // Naukove piznannya: metodologija ta tehnologija. Filosofija. – Odesa, 2014. – №1 (32). – S.108–113.
14. Polishhuk N. V. Vospitanie duhovnogo kosmicheski-orientirovannogo cheloveka budushhego (filosofsko-obrazovatel'nyj aspekt) / N. V. Polishhuk // Filosofija obrazovanija. – 2014. – №6/57. – S.11–20.
15. Polishhuk N. V. Informacijno-vysokotekhnologichnyj naukovo-tehnichnyj progres u konteksti formuvannya duhovnosti molodi: monografija / N. V. Polishhuk. – Rivne: O. Zen', 2014. – 480 s.
16. Polishhuk N. V. Kosmizacija chelovecheskoj dejatel'nosti i vospitanie duhovnyh lichnostej kosmicheski-inoplanetnogo budushhego v tret'em tysjacheletii / N. V. Polishhuk // Future human image. – Kiev, 2014. – №1 (4). – S.96–101.
17. Polishhuk N. V. Filosofija obrazovanija – fundator duhovnosti molodogo pokolenija v jepohu naučno-tehnicheskogo progressa [Tekst] / N. V. Polishhuk // Filosofija obrazovanija. – Novosibirsk, 2013. – №2 (47). – S.166–172.
18. Polishhuk N. V. Fizyka atomnogo jadra ta elementarnyh chastynok: navch. posibnyk / [Polishhuk N. V., Mosijevych O. S., Panchenko M. S., Panchenko I. M.]. – Rivne: RDGU, 2011. – 575 s.
19. Polishhuk N. V. Filososf'ko-osvitni perspektivy piznannya Vsesvitu ta vyhovannya duhovnyh ljudej kosmichno-inoplanetnogo majbutn'ogo / N. V. Polishhuk // Filosofija i kosmologija / Philosophy-Cosmology 2013. – Kiev, 2014. – S.190–200.
20. Polishhuk N. V. Filososf'ko-osvitni ta duhovni perspektivy naukovo-tehnichnogo rozvytku cyvilizacii' v epohu informacijno-vysokotekhnologichnogo progressu // Sb. nauch. trudov SWorld. – Ivanovo: Markova AD. – 2013. – Vyp.3. – T.30. – CIT:313–0150. – S.83–95.
21. Polishhuk N. V. Filososf'ko-osvitnja koncepcija antropokosmizmu ta duhovni perspektivy isnuvannya ljuds'koi' cyvilizacii' v epohu informacijno-vysokotekhnologichnogo progressu / N. V. Polishhuk // Grani. Naukovo-teoretychnyj i gromads'ko-politychnyj al'manah. – Dnipropetrovs'k, 2014. – Vyp.12 (116) gruden'. – S.6–11.
22. Sagatovskij V. N. Filosofija antropokosmizma v kratkom izlozhenii. Kurs lekcij / V. N. Sagatovskij. – SPb.: Izd-vo S.–Peterburg. Un-ta, 2004. – 232 s.

References

1. Bazaluk O. A. Kosmicheskie puteshestvija – puteshestvujushhaja psihika: kurs lekcij / O. A. Bazaluk. – K.: KNT, 2012. – 424 s.
2. Bazaluk O. A. Filosofija obrazovanija v svete novoj kosmologicheskij koncepcii: uchebnik / O. A. Bazaluk. – K.: Kondor, 2010. – 458 s.
3. Voznjuk O. V. Nova paradygma modeljuvannja ta rozvytku istoriko-pedagogichnogo procesu: monografija. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2014. – 550 s.
4. Voznjuk O. V. Rozvytok osobystosti pedagoga v umovah cyvilizacijnyh zmin: teorija i praktyka: monografija / O. V. Voznjuk. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU imeni I. Franka, 2013. – 604 s.
5. Dotto L. Planeta Zemlja v opasnosti / L. Dotto; per. s angl. – M.: Mir, 1988. – 208 s.
6. Drobnohod M. I. Suchasni tendencii' evolucijnogo rozvytku ljudstva ta Ukraïna / M. I. Drobnohod // Osvit i upravlinnja. – 2009. – T.12, №3–4. – S.7–23.
7. Kapica S. P. Sinergetika i prognozy budushhego / S. P. Kapica, S. P. Kurdjumov, G. G. Malineckij. – M.: Nauka, 1997. – 285 s.
8. Kapica S. P. Fenomenologicheskaja teorija rosta naselenija Zemli / S. P. Kapica // UFN. – 1966. – T.166. – S.67–79.
9. Kremen' V. G. Filosofija: Logos, Sofija, Rozum: pidruch. dlja stud. VNZ / V. G. Kremen', V. V. Il'in. – K.: Knyga, 2006. – 432 s.
10. Lejbin V. M. Zarubezhnaja globalistika: problemy i protivorechija / V. M. Lejbin. – M.: Znanie, 1988. – 64 s.

Polishchuk N. V., candidate of engineering science, associate professor of Rovno state humanitarian university (Ukraine, Rovno), pnv202@ukr.net

Philosophical and educational aspect of the necessity of the establishment anthropocosmos youth spirituality in the context of information and high-tech scientific and technological progress

The article proves the inevitability of resettlement of at least part of anthropocosmos educated part of humanity for exoplanets space and create space-ekzoplanete civilization and sapronova the definition of the term «anthropocosmic spirituality» and a number of other anthropocentric concepts and definitions in contemporary philosophical and pedagogical discourse. The author's interpretation of the approaches to the explication of key terms and concepts anthropocosmic philosophy of education and pedagogy and the discovery of their filosofico-educational, pedagogical and spiritual essence.

Revealed the substantial components of the new anthropocosmos concepts of earth anthropocosmos information and high-tech technical and space-ekzoplanete civilizations within the professional, phenomenal-ideological, synergistic approaches, as well as their synthesis. On the basis of the comparative analysis presents the main characteristics of the newly introduced terms and concepts anthropocosmic philosophy of education and pedagogy.

Keywords: *anthropo-cosmic spirituality, anthropocosmic education, anthropocene education, information and high-tech scientific and technological progress, space-ekzoplanete civilization.*

Поліщук Н. В., кандидат технічних наук, доцент, Ровенський державний гуманітарний університет (Україна, Рівно), pnv202@ukr.net

Філософсько-образовательный аспект необходимости становления антропокосмической духовности молодежи в контексте информационно-высокотехнологического научно-технического прогресса

Обоснована неизбежность переселения, по крайней мере части антропокосмически воспитанной, части человечества на экзопланеты космоса и создание ими космически-экзопланетной цивилизации, а также предложено определение термина «антропокосмическая духовность» и ряда

других антропокосмических понятий и определений в современном философско-педагогическом дискурсе. Предложена авторская трактовка подходов к экспликации основных терминов и понятий антропокосмических философии образования и педагогики и раскрытие их философско-образовательной, педагогической и духовной сущности.

Раскрыты содержательные составляющие новой антропокосмической концепции и понятия земной антропокосмической информационно-высоко-технологично-технической и космически-экзопланетной цивилизации в рамках профессионального, феноменально-мировоззренческого, синергетического подходов, а также их синтеза. На основе компаративного анализа представлены основные характеристики ново вводимых терминов и понятий антропокосмических философии образования и педагогики.

Ключевые слова: антропокосмическая духовность, антропокосмическое образование, антропокосмическое воспитание, информационно-высоко-технологичный научно-технический прогресс, космически-экзопланетная цивилизация.

* * *

УДК 37.012.1

Гриньків А. П.,
кандидат філософських наук, викладач кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціально-культурної діяльності, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), grinkiv@ukr.net

ОСВІТНІ ДИСКУРСИ ПРАКТИКИ РЕФЛЕКСИВНОГО МИСЛЕННЯ

Досліджується проблема використання рефлексивного мислення в освітній практиці. Наведено основні аргументи доцільності акцентування уваги на розвитку рефлексивного мислення та особливості його інтерналізації в процесі проектування освітньої практики. З'ясовано, що рефлексивна практика тягнє до процесуальності, а також сприяє кращому розумінню суб'єктом освітньої мети, що дає мотиваційний ефект. Освітній процес повинен спрямовуватись не на поглинання інформації, а на розуміння внутрішніх взаємозв'язків досліджуваних об'єктів, розуміння сутності соціальних феноменів та їх ролі в соціальному процесі.

Ключові слова: рефлексивне мислення, когнітивний, освіта, мислення, рефлексія.

До числа актуальних проблем сучасної освіти вкрай важливо включати питання вивчення особливостей формування світогляду учнів загальноосвітніх закладів. Світоглядні позиції формуються безпосередніми умовами життя людей, опираються на життєві пізнання людей, що відображають або відображають частково сутнісні ознаки речей, феноменів. Хоча, сім'я є одним із соціальних інститутів, що беруть участь у формуванні світоглядних орієнтирів, ключову роль у формуванні наукового світогляду повинні відігравати освітні інституції, зокрема школа.

Система освіти, готуючи майбутніх громадян, учасників соціальних відносин, повинна акцентувати увагу не тільки на змістовних характеристиках знання, що засвоюється учнями, але й на процесуальних аспектах даного процесу. Мислення є особливим феноменом в освітньому процесі. Педагогічна задача полягає в тому щоб перетворити мислячу дитину в якісно мислячу. Необхідно мобілізувати когнітивний потенціал дітей з метою їх підготовки до ефективного мислення в майбутньому.

Одним із актуальних питань сучасної системи освіти, в період інтенсивних якісних її трансформацій, є розробка образу майбутньої парадигми української освіти. З особливою увагою варто конкретизувати прогностичну модель результату педагогічної діяльності. Така конкретизація вимагає спільних зусиль, системної взаємодії фахівців різних наукових галузей, розробки теоретичних та прикладних аспектів освітнього процесу. Особливим аспектом, даного процесу, є шляхи та способи

отримання нового знання, що визначається когнітивними здібностями, способами мислення.

Формування діяльнісної свідомості, здатної рефлексивно мислити, повинно визначати сутнісні риси сучасного процесу освіти. Осмислити значення, означає запустити програму дій і відповідальність за них взяти на себе. Саме тому, метою даної статті і є аргументація доцільності акцентування уваги на розвитку рефлексивного мислення в процесі проектування освітньої практики.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується значним зростанням ролі інформаційної складової в сферах споживання та виробництва. Як зазначає відомий український вчений В. Андрущенко, інформаційне суспільство змінює не тільки виробництво, а також й спосіб життя людей. Інформація стає стратегічним ресурсом цивілізаційного зростання, що впливає на сутність та форми комунікативних взаємодій, змінює характер процесів освіти та виховання [1, с. 13].

Формування рефлексивного мислення в період розвитку інформаційного суспільства набуває особливої актуальності. Під рефлексивним мисленням в навчальній діяльності як правило розуміють сукупність якостей і умов, що обумовлюють високий рівень дослідницької культури студента і викладача, а також «мислення оціночне», що для деякого знання є не кінцевою, а відправною точкою, аргументоване і логічне мислення, яке базується на особистому досвіді і перевірених фактах [4].

Слід зазначити, що стратегічною метою освіти, перш за все, було виховання розумних, соціально і морально відповідальних громадян. Результат педагогічного впливу можна отримати неоднозначний, в залежності від домінуючої в суспільстві парадигми освіти, педагогічних технологій, а також від філософських уявлень про людину, мислення, мову, пізнання, раціональність тощо.

Домінуючою в інноваційних проектах, запропонованих для виходу з кризи освіти, є ідея «рефлексивної освіти». Вона протиставляється старій, інформаційній моделі освіти. В «Рефлексивній освіті» акцент зміщується з засвоєння учнями знання на вивільнення творчого потенціалу мислення, прищеплення навичок самостійного, критичного і обґрунтованого міркування [9, с. 39–40].

В межах соціальної ситуації розвитку дитини, в її предметній діяльності і спілкуванні з дорослими рефлексивність формується спочатку як властивість мислення, на підставі якої в подальшому перетворюється вся психічна сфера, в тому числі починає свій інтенсивний розвиток особистісна рефлексія. Рефлексивне мислення відкриває людині складні форми теоретичної діяльності, засобами чого перед нею по новому розкривається багатство людської культури.

Рефлексувати в інтелектуально-когнітивній сфері людської діяльності – це означає уміти здійснювати змістовний аналіз і змістовне узагальнення в побудові ідеальних предметних уявлень, що відображають закон руху, зміни досліджуваного об'єкту як цілісності.

Рефлексувати в емоційно-вольовій сфері це означає нести відповідальність за вибір своєї дії–вчинку, сполучаючи її з наявними нормами–зразками в духовній практиці людства.

В ході свого функціонального розвитку спосіб рефлексивної дії стає універсальним і конструктивним механізмом формування основних форм відношення особи до дійсності.